

<https://doi.org/10.18778/0208-6034.25.12>

Andrzej Szela

**NIETYPOWY ZESPÓŁ GROBOWY
Z CMENTARZYSKA KULTURY PRZEWORSKIEJ W BIEJKOWIE,
STAN. 9, POW. BIAŁOBRZEGI**

Cmentarzysko w Biejkwie zostało odkryte w 1986 r., podczas badań powierzchniowych prowadzonych w ramach AZP. Wykop sondażowy, założony w maju tegoż roku, odsłonił bogato wyposażony grób kultury przeworskiej z młodszego okresu rzymskiego. Odkrycie to przyczyniło się do kontynuacji badań na stanowisku. Czterotygodniowe wykopaliska ratownicze skupiły się na najbardziej zagrożonej części nekropoli, na cyplu powstałym przez wybieranie piasku. Niestety, długoletnia eksploatacja piaskowni, na terenie której położone było cmentarzysko oraz budowa drogi dojazdowej do wsi spowodowała olbrzymie zniszczenie obiektów. Niemniej udało się wyeksplorować 27 grobów należących do kultury przeworskiej oraz cztery kultury pomorskiej. Pozwoliło to zaliczyć nekropole w Biejkwie do nielicznych stanowisk użytkowanych przez obie społeczności (SZELA 1999).

Wzmiankowany wyżej pochówek z młodszego okresu rzymskiego odkryty podczas sondażu był jednym z najpóźniejszych, a zarazem najbogatszym na cmentarzysku. Był to ciałopalny grób popielnicowy o owalnym ciemnobrunatnym wypełnisku, położony w północnej części cypla, tuż przy obrywie skarpy.

W skład jego wyposażenia wchodziły: 1) dwustożkowa popielnica o chropowatej dolnej części brzuśca, średnica wylewu 19 cm, dna 12 cm, wys. 22 cm¹; 2) mały, ciemnoszary, niestarannie wykonany kubek o workowatym kształcie, gładkiej powierzchni, domieszka drobnoziarnista; na brzuścu posiada dwa, symetrycznie rozmieszczone, podwójne odbicia o owalnym kształcie; średnica wylewu 5,5 cm, dna 7 cm, wys. 8 cm; 3) znaleziona na krawędzi popielnicy, uszkodzona zapinka z wysoką pochewką, zdobiona pierścieniami z nacinanego drutu, zachowana dł. 5,5 cm; 4) nit brązowy z małą główką, dł. 2,8 cm; 5) fragment przedmiotu żelaznego, dł. 4,4 cm. Ponadto we wnętrzu popielnicy znaleziono: 6) dwa

¹ Naczynnie nie zachowało się, rysunek za publikacją B. BALKE (1991 tabl. XVI: 19).

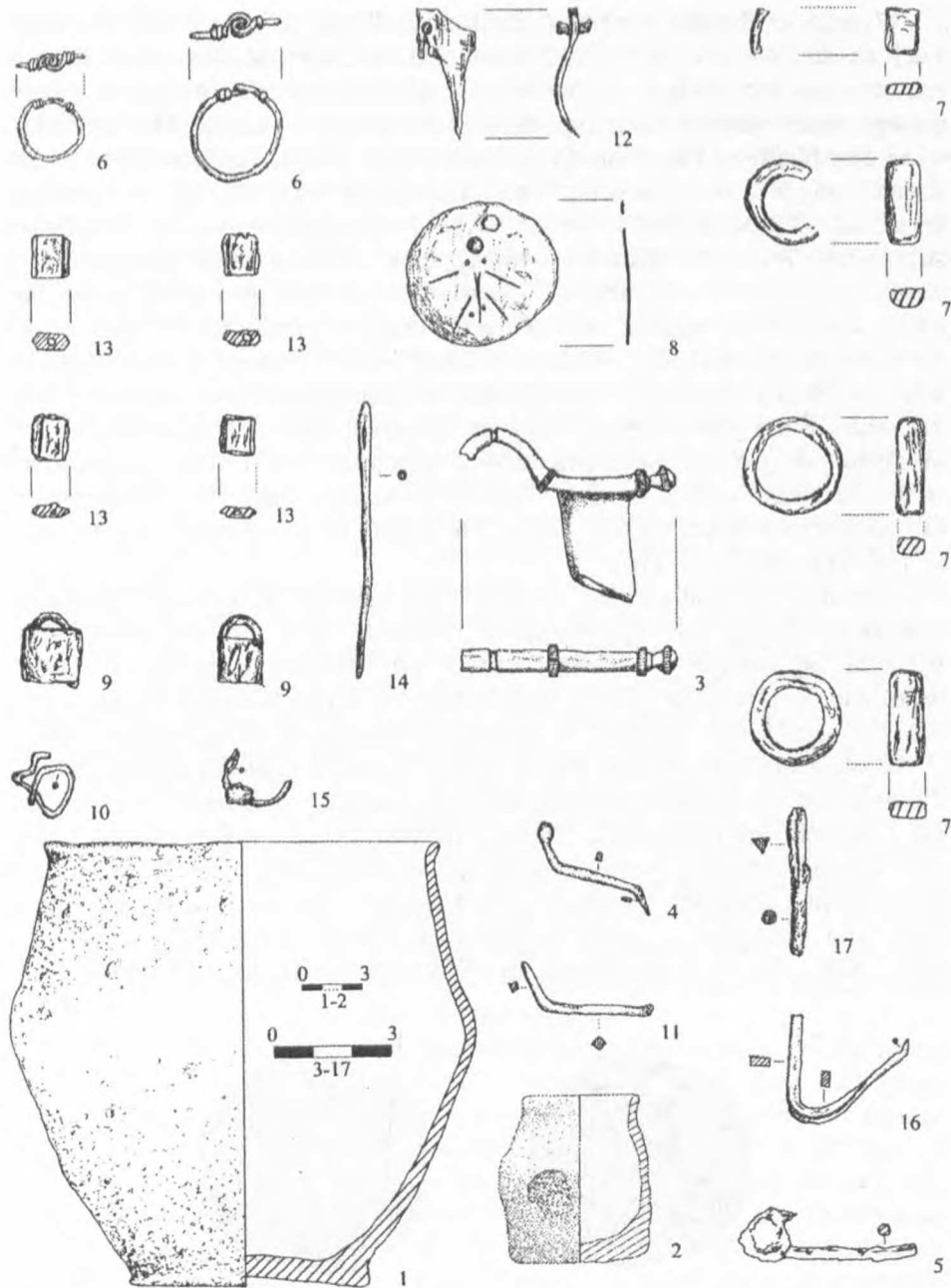
pierścionki z brązowego drutu, zdobione spiralnymi tarczkami, średnica 1,7 i 2,3 cm; 7) dwa całe oraz fragmenty dwu dalszych pierścionków wykonanych z poroża jelenia, średnica – szerokość – grubość: $2,1 \times 0,9 \times 0,5$; $2,4 \times 0,9 \times 0,4$, $2,5 \times 0,7 \times 0,4$ cm; zachowany fragment czwartego $1,2 \times 0,7 \times 0,3$ cm; 8) kolistą brązową zawieszkę zdobioną wybitą sylwetką ludzką, średnica 3,8 i grubości 0,1 cm; 9) dwa żelazne wisiorki wiaderkowate, $1,7 \times 1,5$ cm; $1,7 \times 1,1$ cm; 10) fragment drutu brązowego, długości ok. 5 cm; 11) fragment przedmiotu brązowego o czworokątnym przekroju (skuwki?), dł. 4 cm; 12) fragment trójwarstwowego grzebienia z brązowym nitom, wys. 3,3 cm; 13) cztery paciorki kamienne, wym. $1 \times 0,8 \times 0,3$; $0,9 \times 1,2 \times 0,4$; $0,9 \times 1 \times 0,4$; $1,1 \times 1 \times 0,4$ cm; 14) żelazną igłę, dł. 7 cm, średnica 0,2 cm; 15) fragment żelaznego drutu, dł. ok. 2,5 cm; 16) żelazny pręt o czworokątnym przekroju, dł. 6 cm, przekrój $0,5 \times 0,3$ cm; 17) żelazny pręt z jednej strony okrągły, z drugiej trójkątny, dł. 3,7 cm; 18) około stu fragmentów stopionych szklanych paciorków; 19) przepalone kości²; 20) nieokreślony przedmiot z kości³.

Grób ten wyróżnia się nie tylko bogactwem, ale także różnorodnością wyposażenia. Zaskakuje wyraźna dominacja przedmiotów wykonanych z brązu – metalu, który szczególnie w zachodniej części kultury przeworskiej nie był zbyt rozpowszechniony, a jeżeli występował, to w małych ilościach, często w postaci stopionych kulek. Tu zabytki brązowe są nienaruszone przez ogień, przy równoczesnym stopieniu paciorków szklanych. Oprócz paciorków ślady obecności na stosie wykazują także, stosunkowo dobrze zachowane, zabytki żelazne: igła i wisiorki wiaderkowate, które zakonserwowała patyna ogniowa.

Uwagę zwraca nie tylko obecność przedmiotów brązowych i stan ich zachowania, ale również ich forma: zapinka z wysoką pochewką, zdobiona pierścieniami z nacinanego drutu, dwa pierścionki BECKMANN 16 (1969, s. 34) oraz klista zawieszka z antropomorficznym przedstawieniem.

² Około 1,5 tys. fragmentów kostnych, dobrze przepalonych, choć niekiedy zachowanych w dużych fragmentach, reprezentujących szkielet jednego osobnika w wieku adultus (najwyżej średni), płci bez wątpliwości żeńskiej. Z fragmentów diagnostycznych zachowały się: kilkanaście większych (do 60×45 mm) fr. sklepienia czaszki z otwartymi szwami, obie części skaliste, fr. górnego brzożu oczodołu, o wybitnej żeńskiej budowie, odłamek wewnętrznego łuku żuchwy, fragmenty łopatek, ponad 20 długich ułamków trzonów k. długich kończyn, kilka fr. żeber, kilkanaście odłamków nasad. Nadto przepalone szklane paciorki oraz 4 odłamki trzonu kości długiej dość dużego, lecz nieoznaczalnego, co do gatunku ptaka, wielkości gęsi lub łabędzia. Być może była to rurka pełniąca rolę okładki, futerału, raczej nie fletu, bowiem brak śladów po otworach. Z pewnością nie jest to resztką ofiary, gdyż wtedy z ptaków zachowane są także i inne kości. Analiza wykonana przez prof. dr hab. K. Piaseckiego.

³ Patrz przyp. 2.

Ryc. 1. Biejków, pow. białobrzegi. Grób 1. 1-2 - glina; 3-4, 6, 8-10 - brąz; 14-17 - żelazo; 13 - kamień; 7, 12 - poroże
 Abb. 1. Grab 1. 1-2 - Ton; 3-4, 6, 8-10 - Bronze; 14-17 - Eisen; 13 - Stein; 7, 12 - Hirschgeweih

Wysoka pochewka zapinki pozwala zaliczyć ją do grupy VII w klasyfikacji O. ALMGRENA (1923, s. 91–93, tabl. IX). Choć morfologicznie zabytek ten zbliżony jest do serii I, to obecność, choć nielicznych, pierścieni z naciętego drutu skłania do przypisania go do grupy 4 (ANDRZEJOWSKI 2001, s. 55–56). Niestety, fragmentaryczne zachowanie zabytku uniemożliwia stwierdzenie, czy jest to „klasyczna” odmiana grupy VII, czy też jej odmiana sarmacka (GODŁOWSKI 1977, s. 23–24), nieuwzględniona w klasyfikacji Almgrena. Terenami macierzystymi zapinek o konstrukcji kuszowatej są ziemie bałtyjskie i wielbarskie, natomiast na terenie przeworskim są one dosyć rzadkie. Tu częściej występuje odmiana z górną cięciwą wywodząca się z tradycji sarmackiej, z terenów Wielkiej Niziny Węgierskiej (GODŁOWSKI 1977, s. 23–24). Niestety, w przypadku zabytku z Biejkowa, określenie jego konstrukcji nie jest możliwe, choć za ewentualnymi oddziaływaniami sarmackimi lub dackimi może przemawiać obecność dość rzadko spotykanych w Barbaricum, a wiązanych z kulturą sarmacką, paciorków kamiennych (TEMPELMANN-MĄCZYŃSKA 1977 s. 86; TEMPELMANN-MĄCZYŃSKA 1985a, s. 129–130, 1985b, s. 116).

Niemniej interesująca jest sprawa pierścionków zdobionych spiralnymi tarczkami. Zasięg ich występowania pokrywa się z terenem całego Barbaricum, od wybrzeży dzisiejszej Francji po Półwysep Krymski. W przeciwieństwie do obszarów kultury wielbarskiej czy kręgu bałtyjskiego, nie należą one do ozdób zbyt częstych w kulturze przeworskiej (CZARNECKA 1989).

Kolejną brązową ozdobą jest zawieszka z wybitą sylwetką ludzką (fot. 1). Zabytek ten nie znajduje w ogóle analogii, zarówno na terenie przeworskim, jak i na ziemiach ościennych. Swoim kształtem może nawiązywać do wisiorów kapsułkowatych, ewentualnie do sporadycznie znajdujących w kulturze przeworskiej, kolistych zawieszek wykonanych z różnych surowców. Ozdoby tego typu pochodzą z osady w Obrowcu (GODŁOWSKI 1973, s. 326–327, tabl. XIX: 8), z cmentarzysk w Wąchocku (BALKE, BENDER 1991,

Fot. 1. Brązowa zawieszka z przedstawieniem antropomorficznym
Photo 1. Bronzeanhänger mit anthropomorphischer Darstellung

s. 152–154, tabl. VII: 6, 6a), Korzeniu (KEMPISTY 1968, s. 313, tabl. V: 2), w Sadowiu (JASNOSZ 1954, ryc. 21: 32). W dwóch pierwszych przypadkach mamy do czynienia z żelaznymi zawieszkami, zdobionymi ornamentem ażurowym. Płytką z Korzenia wykonana jest z kości i zdobiona ornamentem reliefowym. Najbardziej zbliżonym zabytkiem jest zawieszka znaleziona luźno w Sadowiu. Podobnie jak zabytek z Biejkowa, wykonana została z brązu, jednak jej ornament składa się z symetrycznie rozmieszczonych wybijanych punktów biegnących wokół brzegu tarczki oraz centralnie umieszczonego „krzyża”. Brak jest tego typu ozdób z ornamentem antropomorficznym. Przedstawienia figuralne licznie reprezentowane w kulturze celtyckiej, mimo jej silnego wpływu na formującą się kulturę przeworską, nie przyjęły się. Jedynie sporadycznie ornamentyka tego typu występuje na ceramice, gdzie trafiała najprawdopodobniej za sprawą naczyń *terra sigillata* (BUGAJ, MAKIEWICZ 1995; BUGAJ 1999, s. 166). Nieco częściej przedstawienia figuralne można spotkać na uzbrojeniu – mieczach z wyobrażeniami Marsa i Wiktorii. Są to jednak wyłącznie importy z terenu imperium rzymskiego (DĄBROWSKI, KOLENDO 1967; KOLENDO 1982; HORBACZ 1976; HORBACZ, OŁĘDZKI 1992; BIBORSKI 1994). Najliczniej występującą kategorią zabytków z plastyką figuralną są oczywiście monety. One też są najbardziej zbliżone do omawianego przedmiotu. W przypadku kultury przeworskiej znaleziska monetarne są niezwykle rzadkie na cmentarzyskach (KACZANOWSKI 1985, s. 96–97) i ograniczają się do monet srebrnych. Niemniej znane są także przypadki znalezienia monet brązowych podczas systematycznych badań archeologicznych (CZARNECKA 1987, s. 102). Sytuacja wygląda zupełnie inaczej w kręgu bałtyjskim. Na tym obszarze obecność brązowych monet w grobach jest powszechnie obowiązującą regułą (BURSCHE 1992). Możliwe więc, że opisywany przedmiot należałoby uznać, podobnie jak wyobrażenia figuralne na ceramice, za próbę barbarzyńskiego naśladownictwa importów rzymskich, a impulsu, pod wpływem którego się pojawił, należałoby szukać w północno-wschodnim Barbaricum, co może potwierdzać fragmentarycznie zachowana zapinka zdobiona pierścieniami z nacinanego drutu.

Rozstrzygnięcia problemu nie przyniesie także inna intrygująca kategoria zabytków z tego zespołu, a mianowicie cztery, dwa całe i dwa zachowane w kawałkach, pierścionki z materiału organicznego. Początkowo zostały one określone jako wyrób z pasty szklanej (ZABOROWSKI 1987, s. 13; BALKE 1991, s. 48), później okazało się, że jest to materiał organiczny. Pojawiło się nawet przypuszczenie, że może chodzić o kość słoniową, co potwierdziły początkowe ekspertyzy. Dopiero poddanie zabytków szczegółowym badaniom ujawniło, że mamy tutaj do czynienia z porożem jelenia⁴. Mimo to pozostają

⁴ Surowiec w badanych pierścionkach jest bardzo trudny do zidentyfikowania. Cechy makroskopowe są całkowicie zniszczone przez obróbkę. We wstępnym badaniu mikroskopowym (binokular o małym powiększeniu) okazało się, że powierzchnia zewnętrzna jest tak wygładzona

one na swój sposób wyrobem unikatowym na terenie Barbaricum. Pierścionki tego typu mogły pełnić dwojaką funkcję, ozdoby lub elementu uzbrojenia, czyli ochrony kciuka przy napinaniu łuku. Zastosowanie pierścionków kościanych jako elementu uzbrojenia poświadczają źródła ikonograficzne (VOLKOV 1991; BISCHOP 1985), a także ich znaleziska, choć w znacznie prostszej formie, na terenie fortów rzymskich (ALLASON-JONES, MIKET 1984). Funkcję elementu uzbrojenia może sugerować także wystąpienie podobnego zabytku w grobie kultury przeworskiej w Spicymierzu, pow. Turek, w grobie 253 (KIETLIŃSKA, DĄBROWSKA 1963, s. 179, tabl. XXXIV: 14). Ponieważ w przypadku Biejkowa mamy z całą pewnością do czynienia z grobem kobiecym, opisywane zabytki należy uznać za element bardzo wyszukanej biżuterii, świadczącej o niezwyklej zamożności i pozycji społecznej pochowanej w nim kobiety. Z terenu kultury przeworskiej znane są pojedyncze znaleziska tego typu z cmentarzysk w Koninie, gdzie w grobie 118 odkryto dwa egzemplarze (KOSTRZEWSKI 1947, s. 247, ryc. 94: 1–2) i ponownie w Spicymierzu, grób 72 (KIETLIŃSKA, DĄBROWSKA 1963, s. 199, tabl. X: 5).

Dwustożkowa popielnica z chropowatą dolną częścią brzuśca jest formą powszechną w zespołach przeworskich. Uwagę zwraca przystawka, czyli mały workowaty kubek o grubych, niestarannie wykonanych ścianach. Forma ta nie należy do typowych w kulturze przeworskiej. Bardzo bliska analogia pochodzi z cmentarzyska w Szczytnie, pow. włocławski (JAŹDŻEWSKI 1938, ryc. 12; MIŚKIEWICZ 1959, s. 259–282), gdzie naczynie takie zostało znalezione w grobie szkieletowym kultury przeworskiej, datowanym zapinkami oczkowatymi serii pruskiej na fazę B2a⁵. Naczynie o nieco mniej zbliżonej formie zostało znalezione w grobie 23 na późnorzymskim cmentarzysku w Korzeniu (KEMPISTY 1968, tabl. XVII: 11).

Datowanie zespołu określa omówiona wcześniej zapinka. Wariant klasyczny, z dolną cięciwą, datowany jest na okres B2/C1-C1a, ewentualnie C1b, natomiast odmiana sarmacka funkcjonuje nieco dłużej, do faz C1b-C2 (ANDRZEJOWSKI 2001, s. 56; IWANICKI 2001, s. 182–183). Biorąc pod uwagę cały kontekst znalezienia zapinki, wydaje się właściwe datowanie zespołu na fazę C1b.

i błyszcząca, że obraz sugerował kość słoniową. Dopiero badanie w dużym powiększeniu wykazało strukturę kości (obecność kanałów Haversa). Układ kanałów jest gęsty, a osteony zajmują prawie całą powierzchnię przekroju. Wskazuje to na poroże jelenia. Kierunek przebiegu kanałów Haversa jest zgodny z osią otworu pierścionka (górze-dół). Pierścionki były zatem robione z wycinka, będącego przekrojem poprzecznym przez pień główny lub boczny. Aby uzyskać otwór, wydłubano część rdzeniową. Ekspertyza wykonana przez prof. dr hab. A. Moskalewską.

⁵ K. Jażdżewski widząc odmienną ceramikę tego typu sugerował wpływy skandynawskie, a cały zespół uznał za pochówek „gocki” (także KOSTRZEWSKI 1959, s. 236–241). Brak jest jednak podstaw do tak wczesnego datowania osadnictwa wielbarskiego w tej części Wielkopolski. Por. K. Godłowski 1985, mapa 4.

Z przedstawionych powyżej rozważań jednoznacznie wynika, że opisywany zespół grobowy zdecydowanie odbiega od typowych grobów kultury przeworskiej. Posiada znacznie więcej elementów obcych niż typowych dla grobu przeworskiego. Szczególną uwagę zwraca liczba przedmiotów brązowych, a zwłaszcza stan ich zachowania. Brak śladów stopienia wskazywać może na niską temperaturę stosu, czemu przeczy z kolei patyna ogniowa zabytków żelaznych i stopień przepalenia kości⁶. Sugerować to może ich nieobecność na stosie pogrzebowym. Powoduje to uznanie opisywanego zespołu za obcy kulturowo, aczkolwiek kobieta w nim pochowana była ściśle związana z grupą ludności kultury przeworskiej użytkującą nekropole w Biejkowie. Rozstrzygnięcie, którym wpływom ten zespół podlegał, pozostaje sprawą otwartą, nie można bowiem odrzucić żadnej z przedstawionych możliwości: oddziaływań południowych (sarmackich), północnych (bałtyjskich) czy wschodnich (wielbarskich).

LITERATURA

- ALLASON-JONES L., MIKET R.
1984 *The catalogue of small finds from south shields roman fort*. The society of antiquaries of Newcastle upon tyne. Monograph series no. 2. Newcastle.
- ALMGREN O.
1923 *Studien über nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzialrömischen und südrussischen Formen*. Mannus-Bibliothek 32. Leipzig.
- ANDRZEJOWSKI J
2001 *Późnorzymska zapinka z Łubnic, woj. świętokrzyskie*. Wiadomości Archeologiczne 55, 1999–2001, s. 55–63.
- BALKE B.
1991 *Kultura przeworska w międzyrzeczu Wisły, Pilicy i Ilżanki*. Warszawa.
- BALKE B., BENDER W.
1991 *Cmentarzysko kultury przeworskiej w Wąchocku, woj. kieleckie. Studium krytyczne materiałów*. Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne 6, s. 121–190.
- BECKMANN Ch.
1969 *Metallfingerringe der römischen Kaiserzeit im freien Germanien*. Saalburg Jahrbuch 26, s. 5–106.
- BIBORSKI M.
1994 *Römische Schwerter mit Verzierung in Form von figürlichen Darstellungen und symbolischen Zeichen*. [w:] *Beiträge zu römischer und barbarischer Bewaffnung in der ersten vier nachchristlichen Jahrhunderten*. Lublin–Marburg, s. 109–135.
- BISCHOP M. C.
1985 *The production and distribution of Roman Military Equipment. Proceedings of the Second Roman Military Equipment Research Seminars*. BAR, International Series 275, Oxford.

⁶ Por. analiza antropologiczna, przyp. 2.

- BUGAJ E.
1999 *Motywy figuralne na ceramice germańskiego kręgu kulturowego*. Seria Archeologiczna 45. Poznań.
- BUGAJ E., MAKIEWICZ T.
1995 *Ornamentyka figuralna na naczyniach glinianych okresu przedrzymskiego i rzymskiego w Polsce*. Przegląd Archeologiczny 43, s. 87–122.
- BURSCHE A.
1992 *Roman Coinage in the Westbalt Circle*. *Barbaricum* 2, s. 231–244.
- CZARNECKA K.
1987 *Oblin, gm. Maciejowice, woj. siedleckie*. *Wiadomości Numizmatyczne* 31, s. 102.
1989 *Ein Ring aus Roggendorf in Niederösterreich und seine kaiserzeitlichen Parallelen im Barbaricum*. *Fundberichte aus Österreich* 27, s. 11–18.
- DĄBROWSKI K., KOLENDO J.
1967 *Z badań nad mieczami rzymskimi w Europie Środkowej i Północnej (odkrycie miecza z odciskiem stempla w Wesólkach, pow. Kalisz)*. *Archeologia Polski* 12, s. 383–426.
- GODŁOWSKI K.
1973 *Materiały kultury przeworskiej z obszaru Górnego Śląska, część I*. *Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne* 2, s. 255–382.
1977 *Materiały do poznania kultury przeworskiej na Górnym Śląsku, część II*. *Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne* 4, s. 7–237.
1985 *Przemiany kulturowe i osadnicze w południowej i środkowej Polsce w młodszym okresie przedrzymskim i w okresie rzymskim*. *Prace Komisji Archeologicznej* 23, Wrocław.
- HORBACZ T. J.
1976 *Miecz z przedstawieniami Marsa i Wiktorii ze zbiorów Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie*. *Wiadomości Archeologiczne* 41, z. 3, s. 281–291.
- HORBACZ T. J., OŁĘDZKI M.
1992 *Inkrustowane miecze rzymskie z Barbaricum i obszarów przyłimesowych Imperium Romanum*. *Wybrane zagadnienia*. *Acta Universitatis Lodzianae, Folia archaeologica* 17, s. 91–129.
- IWANICKI P.
2001 *Zapinka z wysoką pochewką z miejscowości Błonie, pow. warszawski-zachodni, woj. mazowieckie*. *Wiadomości Archeologiczne* 54, 1995–1998, s. 181–183.
- JASNOSZ S.
1954 *Cmentarzysko z okresu rzymskiego w Sadowiu pow. Ostrów Wielkopolski*. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 5, s. 141–161.
- JAŹDŻEWSKI K.
1938 *Gocki grób z połowy II wieku i grób popielnicowy z IV wieku po Chr. w Szczytnie w pow. wrocławskim*. *Z otchłani wieków* 13, z. 7–8, s. 77–94.
- KACZANOWSKI P.
1985 *Drochlin. Ciałopalne cmentarzysko kultury przeworskiej w okresie wpływów rzymskich*. *Prace Archeologiczne* 40. Kraków.
- KEMPISTY A.
1968 *Ciałopalne cmentarzysko z późnego okresu rzymskiego w miejscowości Korzeń, pow. Gostynin*. *Materiały Starożytne* 11, s. 303–415.
- KIETLIŃSKA A., DĄBROWSKA T.
1963 *Cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich we wsi Spicymierz, powiat Turek*. *Materiały Starożytne* 9, s. 143–255.
- KOLENDO J.
1982 *Nowo odkryte napisy na dwóch mieczach rzymskich ze zbiorów Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie*. *Wiadomości Archeologiczne*, 47, s. 3–13.

- KOSTRZEWSKI B.
1947 *Cmentarzysko z okresu rzymskiego w Koninie (woj. poznańskie)*. Przegląd Archeologiczny 5, s. 192–294.
- KOSTRZEWSKI J.
1959 *Wielkopolska w pradziejach*. Warszawa–Wrocław.
- MAĆZYŃSKA M.
1977 *Paciorki z okresu rzymskiego i wczesnej fazy okresu wędrówek ludów na obszarze środkowoeuropejskiego Barbaricum*. Archeologia 28, s. 61–92.
- MIŚKIEWICZ J.
1959 *Cmentarzysko z okresu rzymskiego w miejscowości Szczytno pow. Włocławek*. Materiały Starożytne 5, s. 259–282.
- SZELA A.
1999 *Cmentarzysko kultury grobów kloszowych i kultury przeworskiej w Biejkowie, st. 9, gm. Promna, pow. białobrzeski, woj. mazowieckie*. Maszynopis pracy magisterskiej, archiwum IA Uniwersytetu Warszawskiego.
- TEMPELMANN-MAĆZYŃSKA M.
1985a *Die Perlen der römischen Kaiserzeit und der frühen Phase der Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum*. Mainz am Rhein.
1985b *Części stroju kobiecego w okresie rzymskim na obszarze środkowo- i wschodnioeuropejskiego Barbaricum*. UJ Rozprawy habilitacyjne 98.
- VOLKOV I. V.
1991 *Atribuciâ neskol'kih veščej iz zolotoordynskogo azaka, Drevnosti severnogo Kavkaza i pričersnqmor'â*. Moskva, s. 174–183.
- ZABOROWSKI J.
1987 *Cmentarzysko kultury grobów kloszowych i kultury przeworskiej Biejków gm. Promna, stanowisko 9*. Materiały Konserwatorskie. Badania Archeologiczne w woj. radomskim – 1986. Radom.

mgr Andrzej Szela
Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28
PL – 00-927 Warszawa

Andrzej Szela

**EIN UNTYPISCHES GRAB AUS DER NEKROPOLE DER PRZEWORSK-KULTUR
IN BIEJKÓW, FUNDSTELLE 9, KREIS BIAŁOBRZEGI**
Zusammenfassung

Das vorgestellte Urnengrab beinhaltet eine Frauenbestattung und hat die reichste Ausstattung im Gräberfeld. Aufgrund der Fibel A. VII mit oberer Sehne (?) wird es in die Stufe C1b datiert. Ungewöhnlich im Grabinventar sind mehrere Bronzebeigaben, die in der Przeworsk-Kultur, besonders ihrem westlichen Teil, nicht allzu oft vorkommen. Sie weisen keine Brandspuren auf, während die Eisengegenstände mit Feuerpatina bedeckt und die Knochen stark verbrannt sind.

Die meisten Grabbeigaben sind für die Przeworsk-Kultur eher untypisch, wie Bronzefingerringe mit Spiralscheiben, Fingerringe aus Hirschgeweih und ein Anhänger mit anthropomorphischer Darstellung. In Frage kommen sarmatische und baltische Einflüsse sowie aus dem Bereich der Wielbark-Kultur.

Die unverbrannten, ungewöhnlichen Beigaben veranlassen mich, die Bestattung als fremd im Przeworsk-Milieu zu betrachten, obwohl die beigesetzte Frau sicher mit der Bevölkerungsgruppe, die das Gräberfeld in Biejków belegte, eng verbunden war.